

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

לד לד
גליון ו (קנח)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית תמדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לקוסי שיחור

א. כלקו"ש מ' נח כסעי' ד' כתב בענין חטא ע"ז, דאעפ"י דבכללות, האיטוריים הם בענינים של מעשה בטועל, מ"ס חוכנו ועיקרו קשור עם מחשבת האדם, הרהור הלב - מה שחושב שנברא או מלאך הוא מציאות בפני עצמו.

ויש להעיר בזה ג"כ מהן דקידושין לט"ב, דאף דבכלל אמרינן דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה, מ"ס בע"ז אינו כן, ועי' במאירי שם הטעם בזה וז"ל: ויש דברים שהמחשבה מעשה גמור, והוא כל הדברים החלויים בייחוד ובשאר עניני האסונה, שהרי עיקר דברים אלו במחשבה הם, והוא שנאמר בע"ז למען תמוש אח בני ישראל בלבם, עכ"ל, ועי' ג"כ בס' משן חכמה מ' צו (בד"ה והנה הטעם) שכתב ג"כ דהא דמחשבה כמעשה בע"ז הוא, משום שכל עברה הוא באמצעות פעולות החומר כמו עריות וש"ד, אבל ע"ז עיקרו בלב (סנהדרין ס"ה) שאסילו אם קבלו לאלקי בלבבו עבד ע"ז, לכן אם חשב לעבוד במעשה ג"כ מחשבה מצטרפת למעשה, כיון שביכולת לעבור את העבירה בלא מעשה, עיי"ש.

וכרא"ש ר"ה מ"א סי' ה' מקשה על הגמ' שם (יז,ב) אני ה' קודם שיחטא, דלמה צריך למדח הרחמים קודם שיחטא? ומתוך בחירוץ הב' דאיירי בע"ז דאעפ"י שכבר חשב לעובדה ומחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה, אפ"ה מחנהג עמו במדח הרחמים קודם שיחטא, וכשיחטא מצרף המחשבה עם המעשה, ע"כ. הנה משמע מזה רשימתו דאפי' בע"ז במחשבה לבד אינו מצרפה למעשה, אבל יעויין בקרבן נתנאל שם אות א' שהקשה על זה מהן דאמרינן בסוף חולין דר' יעקב מעשה חזי, ופרין דילמא מהרהר בע"ז הוה, ולפי הרא"ש אפי' חטא במחשבת ע"ז אין מחשבה מצרף כי אם לאחר שעשה מעשה, וא"כ מהו קושיית הגמ' ומפרש הק"נ דכוונת הרא"ש דמתי אינו מצטרף, דוקא כשיש יכולת בידו לעבוד ע"ז ומניחה בשביל כבוד ה', שאין מצרף המחשבה, והך דר' יעקב איירי כשהרהר מחשבת ע"ז ונאנס מידו שלא יוכל לעבוד, דנכה"ג בשאר עבירות אין מחשבה מצטרף כמ"ס הבהרש"א בקידושין לט"ב, ובע"ז מצטרפת, דהא אי לא נאנס הי' עושה מעשה, ע"כ. הרי דגם לשיטת הרא"ש מחשבת ע"ז גרידה מצטרף למעשה, כיון דכנ"ל כל עיקרו של ע"ז הוא בלב.

ב) בהערה 39 ט"י מ"ש הרמב"ם "כיון שנגמל איתן זה": בחלח ג' שנים (נגמל ה"ז למוף כ"ד חודש (גיטין עה,ב)). ע"כ. ולכאורה עפ"י נמצא דזה אינו מתאים עם שיטת הראב"ד לפי חירוץ הכס"ם שם, דלהרמב"ם נכא שהתחיל בחחילה שנה הג', ולהראב"ד שמכאן הסמוך רעק"ב אשר שמע וגו' משמע שהתחיל במלאכה לו ג' שנים?

ואפשר לומר עפ"י מ"ש בהערה 69 דהרמב"ם ממשיך ומוסיף "והוא קטן". היינו משך זמן אחרי שנגמל, ואז התחיל וכו' עיי"ש. א"כ אפ"ל דלכו"ע הי' זה באמצע שנה הג', ולכן אמר רעק"ב אשר שמע וגו', כי שנים מלאים היו רק קע"ב.

ואפשר להביא רא' לזה עפ"י מ"ש בס' משמרות כהונה (ליזורנו, הרכ"ב) נדרים לב, א, דמקשה דמטה דאמרינן עק"ב אשר שמע משמע שהכיר אח בוראו בשנה הר', אבל בילקום ס' עקב איתא "למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ ח"ק שנה יש מן השמים עד הארץ כשני האבות. היו שתי שנים של אברהם שלא הכיר אח בוראו עד שהי' בן שלש לכן לא נמנו עם שאר שני האבות", הרי שהי' ב' שנים שלא הכיר את בוראו, והוא היפוך הגס' בנדרים, ומתוך דבתוך שנה שלשית הכיר את בוראו, וקרא דעק"ב לא חשיב אלא שנים שלימות, וכילקום חשיב שנה הג' שהכיר עם כל השנים של אח"כ, כיון דבחובה הכיר, עיי"ש. וא"כ זה מתאים להנ"ל, ואפשר לומר דזה גומא הוא מקורו של הרמב"ם שכתב כיון שנגמל והי' קטן, דכנ"ל הרי זה בחון שנה הג'.

כס"ד עש"ק פ' לך לך תהי' שנת גאולת משיח

תוכן הענינים

לקוסי שיחור

- מחשבה בע"ז .....
- כן ג' שנים הכיר אברהם אח בוראו .....
- אמונה או ידיעה .....
- עולי רגל מהי הגיעו לבתיהם .....
- כן שלש שנים הכיר אברהם אח בוראו .....

נגלה

- קושיות כשיטת רש"י באתויי בני חרי .....
- עניי עירן ועניי ארץ ישראל .....
- המנציא בשנה בשכחת חפץ .....
- הבדלה בשמו"ע בברכת תונן הדעת .....

חסידות

- ענין החשבה אצל צדיק .....
- מעמי הבריאה .....

שיחור

- שאלת הגשם והמסר במדינות שהחורף הוא מניסן עד תשרי .....

שונות

- אמירת מזמור שיר ליום השבת וכו' אחר שחים מקרא .....
- אמירת "ואכרתם זקן" בר"ח אחר הלל .....
- הערות ללוח היום יום .....

ג) כהשיחה מבאר כוונת הרמב"ם בס"א מהל' ע"ז, דהא ע"ז צריך להיות מושלל גם מצד שכל האדם, ולא ידך קיום ר' גוה בטועל צ"ל מיוסד על אמונה בה', ובסעי' י' מקשר זה עם צד החיובי בזה, המ"ע דידיעה ה' ואתדות ה', דגם בזה צ"ל ב' העניינים, ולכן בספר היד כתב הרמב"ם בלשון המצוה לידע שיש שם מצוי ראשון כו"ל, דזהו"ע ששכל האדם, ובספר המצוה כתב הרמב"ם: "ציונו בהאמנה אלקות כו"ל דזהו"ע האמונה, כי כנ"ל שצ"ל שיהיה,

ולכאורה יל"ע קצת, דכיון דבס"א מהל' ע"ז מהכוון לב' העניינים, א"כ למה לא כתב הרמב"ם גם בהמצוה בספר היד לידע ולהאמין כמ"ש הרמב"ן עה"ם אנכי ה"א: "יצוה אותם שידעו ויאמינו כי יש ה' כו"ל?"

ועי' בס' מעשה הרוקח ריש הל' יסודי התורה שכתב על לשון הרמב"ם לידע שיש שם מצוי כו"ל וז"ל: ולא כתב להאמין לפי שיקר המצוה היא ע"י היריעה האמיתית כדרך שעשה אברהם אבינו ע"ה, וע"ר רע אח אלקי אביר ועבדו, אשר עי"ז תחזק ממילא האמונה כלבו ויחול עליו מצות היחוד והאהבה כו", וכן עשה רבינו בתחילת מנין המצות, עכ"ל.

וראה בחינוך מצוה כ"ה שכתב וז"ל: ענין האמונה הוא שיקבע בנפשו שהאמץ כן, ושאי אפשר בחילוף זה בשום פנים... ואם יזכה לעלות במעלות החכמה ולבנו יבין ועיניו יראה במופת נחתך שהאמונה הוא שהאמין אמת וכוונתו, אי אפשר להיות דבר בלתי זה, אזי קיים מצוה עשה זה מן המוכרח, עכ"ל. הרי דהוא סב"ל דעצם קיום המצוה היא ע"י אמונה, וכשאח"כ ישיג זה גם בשכלו הרי זה מצוה מן המובחר.

ולכאורה נראה דאין זה שיטת הרמב"ם להלכה בספר היד, כיון שהוא כתב בהמצוה הוא לידע, משמע דזהו מעיקר המצוה, ועי' ג"כ בפיה"ש בסנהדרין פ' חלק שכתב להאמין.

ד) כשיחה ש"פ נח נתבאר דממה שמתחילים לשאול בשמים בא"י כז' חשון, מוכח דכשן יום ו' חשון כבר הגיעו לבחיסה, ולכן הי' אפשר להתחיל בליל ז', דאי נימא דרק ביום ז' גומא הגיעו, א"כ איך התחילו לשאול בליל ז'.

ויש להעיר בזה במ"ש בתוס' יו"ט תענית שם (פ"א מ"ג) שהאריך לבאר שפירושים מדרומה עד קצה הצפון של א"י הי' מהלך של ק"ג פרסאות, ובפסחים פ"ג מ"ב ביאר דמהלך יום הוא י' פרסאות, הרי נמצא דל"ג פרסאות שעד נהר פרס הוא מהלך של ק"ג יום, עיי"ש. נמצא לפי דבריו שהיו מהלכים גם ביום ז' חשון עצמו, דדוקא ע"ז זה שנס' ס"ו יום. אלא דלפי"ז קשה כנ"ל, דא"כ איך התחילו לשאול בליל ז'. ועי' ברש"ש שם, ועי' בלשון הראשונים בשט"ק ג"כ כה"א.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש נח ש.ז. מבאר בארוכה שהבנה והכרה במציאות הבורא, ושליטת המציאות וחיוביה מדבר זולתו יה' - צריך להיות ע"פ ספד דשכל הנברא, ולא למעלה מגדר שכל הנברא. וביחד עם זה צריך להיות מצד ציונו ה'. עיי"ש.

וכבאר שם (ס"ז): "ומהאי טעמא נעמס אן דער רכב"ם די גירמא פון "בן ארבעים שנה הכיר את בוראו", ווייל דאס איז דער ביל ווען די הכרח והבנת השכל איז בשלימות",

וכמשיך שם: "עפ"ז איז אויך מובן וואס רעד רמב"ם דערמאנס ניש (בתחלת ההלכה) אז אברהם איז געווען "בן שלש" ווען "התחיל לחשוב ולשוטט במחשבתו" און דערמיט האט זיך אנגעהויבן דער ענין פון "הכיר את בוראו" - ווייל דעמולס וואלט דאז געגעבן א כקום לסעוה, אז דאס

איז ביי אים נים געווען פארכונדן מיט סבע השכל מצד עצמו, נאר לגמרי באופן נסי, למעלה מן השכל; זייענדיק א בן שלש שנים, איז שוין ביי אים געווען א הכרה אין אלקות]. עכ"ל.

ויש להעיר מזה מלקו"ש לך לך - ז' מ"ח, תשכ"ב ס"ז-ח סכ"ג: "אברהם אבינו, נאך זייענדיק אין חו"ל, האט כפרסם געווען אלקות... דאס אלץ איז געווען מצד דעם וואס הכיר את בוראו, "שהשיג... כחכונתו הנכונה"... וכשא לא"י האט זיך אנגעהויבן ביי אברהם א נייער סדר: ער האט מגלה געווען אלקות מצד ציונו ה'. עכ"ל.

ובהערה י"ן כ': להעיר גם כצפ"נ חרומות נעתק כצפ"נ עה"ה ח"ש כד, א: דאברהם (הי' כו' ד' גדרים) בן ג' הוה בן אמונה שכליות כו' כשהי' בן עה (שהוא בצאתו מחרן) התחיל עשייה הכזוה. עכ"ל.

והיינו דגם בהיותו בן שלש "הכיר את בוראו" מצד טבע השכל שלו? (ודוחק לומר שה"אמונה שכליות" גופא נמשך לו (כל' השיחה); "באופן נסי, למעלה מן השכל". ובפרט שכלקו"ש (לך שם) כביא הצפ"נ עמ"ש בפנים השיחה שכל זמן שלא בא לא"י "השיג דרך האמה מהכונתו כו'" (ולא מצד למעלה מגדר השכל שלו).)

ואולי י"ל שאה"נ: כשהי' בן שלש הי' אצלו האמונה "שכליות" כמ"ש הצפ"נ) מצד טבע שכלו,

ומה שלא הזכיר הרמב"ם "בן שלש" - הוא כמ"ש בהשיחה: "דעמולס וואלט דאס געגעבן א כקום לסעוה" כלפי חוץ (שבא לו "באופן נסי"), אבל לא שכן הי' נאמת. ועדיין יל"ע בזה. וראה הערה ז' שם. ואכ"מ.

אהרן לייב ראסקין
- תוה"ל 770 -

נ ג ל ה

ג. בגיטין ב,ב, בפירש"י דאתויי בי חרי, לכאורה קשה דכשמביאים ב' הגט, מנא להו להבי"ר שהם יודעים לקיים החתימות, עד דאפשר ליתן הגט בלי קיום, וכמ"ש רש"י דאס יערער הבעל הרי עדים מצויין לקיימו, דילמא אינם יודעים? ואי מיירי שאמרו שככירים התחיתות א"כ הרי זהו גופא קיום, ואיך שייך לומר דלרבא לא צריך כלום, וכמ"ש התוס' לקמן ג,א, בד"ה אטו כשיטת רש"י רחשיב רק מה דלמר צריך ולמר לא צריך? ועי' ברשב"א, אבל לא מצאתי הירוצ' בשיטת רש"י, עוד קשה לי לפי מ"ש בחתם סופר ב,ב, בד"ה לפי בשם רבנן ר"ג אדלער זצ"ל דלפי הסקנא מודה רש"י לחוס' דגם לרבה אין הפי' דאנן חיישינן שאינו לשמה, אלא משום שמא יערער הבעל עיי"ש, דלפי"ז גם לרבה לא נצטרך לומר כמ"נ באתויי בי חרי כיון דאנן לא חיישינן, ואם יכוזא הבעל יעידו העדים אז שהי' לשמה? ואם הפי' דאנן לא ידעינן אם יודעים אודות לשמה א"כ גם לרבא כן הוא ומאי שנא??

ש.ז.א.

ד. נשאלתי מאח ידידי החשוב והנעלה מוה"ר שלמה שי' דרימער בנוגע להא דאמרינן במצוות צדקה דעניי עירך קורמין (ב"מ עא,א) אם זהו ג"כ בנוגע לעניי ארץ ישראל.

והנה ביו"ד סי' רנ"א סעי' ג' כתב המחבר וז"ל: ויושבי ארץ ישראל קורמין ליושבי חוצה לארץ. עכ"ל. ובש"ך שם סק"ו כתב דעניי עירו קורמין אפילו לעניי ארץ ישראל, ודייק מ"ש המחבר: "ויושבי ארץ ישראל קורמין ליושבי חו"ל" דמשמע לחסם יושבי חו"ל, אבל לא

לעניי עירו, דאל"כ הי' לו להמחר לבאר דאינו כן. אבל בס' סני דוד על החורה מהחיד"א ז"ל האריך לבאר ולפסוק לא כן, וכתב דכשליח כא מא"י אז אפשר דגם הש"ך מורה דהשליח מא"י קודם אפי' לעניי עירו, דדוקא כשצריך לשלוח לא"י ע"י איזה אמצעי פסק הש"ך דעניי עירו קודם, ולא כשיש כאן שליח מא"י, ועי' ג"כ בספרו שו"ת יוסף אומץ סי' י"ט שהאריך בעניין זה וכתב כנ"ל, ומביא מ"ש בשו"ת מהרי"ק בסוף פרק ה' על מה שהחננדו לעניי ירושלים ח"ו ובאו שלוחים מעה"ק לבנין בית הכנסת אשר שם, ועי' ז' כתב דיכולים לתתם וז"ל: מ"מ הכא שיש לשער ולומר דאין כאן שינוי דעת בעלים דמהניחו עניי עירם וענייהם משום עניי ירושלים גילו דעתם שרוצים לזכות בהעמדת העניי שם, כדי שיהי' להם בזכות העמידה שם כי רב הוא כי שם ציווה הברכה לברך בשמו לשרחו, ע"כ דברי מהרי"ק ז"ל, וכמה אנו לומדים מזה כי זה למעלה מב' מאות שנה בימי הגאון מהרי"ק כבר היו נוהגים נדבות לא"י, והיו השלוחים יוצאים כו' ועוד למדנו דהמתנדבים כעם היו מניחים ענייהם ועניי עירם משום עניי ירושלים כו', עיי"ש עוד במה שהאריך בגדול מצות הצדקה דא"י. (ועי' ג"כ באגה"ק סי' ר' וסי' ח'). ומסביר ג"כ החילוק דכששליח בא עיקר שליחותו הוא עבור ישוב א"י, דבלא החמיכה מחו"ל יבטל הישוב שלהם, וזה קודם אפי' לעניי עירו, אבל בצדקה שאיננו נוגע לקיום הישוב סב"ל כדעת הש"ך רעניי עירו קודם, ועי' בס' פתח השלחן סי' ב' ס"ק כ"ט שחולק לגמרי על הש"ך אפי' בלי שליח מא"י, וכ"כ בספר פלא יועץ הובא דבריהם בס' כתר נהורא סי' ר', ועי' בליקוטי שו"ת חת"ס סי' כ"ט דסב"ל דעניי עירו קודם לעניי א"י, אבל בחלק חו"מ סי' י"ב שמעך דלא פשיטא לי' דין זה, ואפשר שעניי א"י קודמין אפי' לעניי עירו, ובליקוטי שו"ת שם כתב ג"כ רעניי הנוסעים להתיישב בא"י, ויודעים שאין להם כדי חיותם, רק סומכין על הצדקות הטובאים לשם ממקומות אחרים, אין אנחנו חייבים להקדימם לעניי חו"ל, עיי"ש בארוכה.

ולמעשה מסתבר לומר דאם יש כאן שליח מא"י דמאסף מעות לצורך הקיבוץ דשם יש להקדימו, כמ"ש החיד"א, אבל בצדקה דאינו נוגע להישוב, קשה להכריע בהדבר.

ועיינן בשו"ת חת"ס יו"ד סי' רל"ג וסימן רל"ד, שעניי ירושלים קודמים לעניי שאר עיירות שבארץ ישראל.

הרב גרשון קליערס
-ירושלים-

ב. בשלחן רבינו סימן רס"ו קאי סעיף הי"ז על סעיף הס"ז שמדבר בין בכרמלית ובין ברה"ר רק שבסעיף הס"ז מדבר בפושע, ובסעיף הי"ז סובר לא ששע ביציאתו. וזהו שכתב בסעיף הי"ז אבל אם כו' ולא ידע בשעה יציאתו לרה"ה, היינו בשעה יציאתו שנתבאר לעיל בסעיף הכ"ז שיצא סמוך לחשיכה לרה"ה או אפילו לכרמלית, אלא שלא האריך לפרט שהיה (היינו שחי הרשויות, רה"ר, וכרמלית) אלא חדא מנייהו וה"ה לאידך ועי' קאי גם מה שכתב באופן הב' ואם שכתב כו' ואח"כ יצא עמו לרה"ה (היינו הרה"ה הנזכר לעיל שהוא לאו דוקא, רק שהוא הדין לכרמלית) (ובעיקר הדין שלא החמירו שלא להחיר הרי כרמלית הוא כמעט כרה"ר, אבל גם במה שנתבאר לאיסור בסעיף י"ז וי"ה קאי גם על כרמלית כי קאי על הרשויות הנזכרות בסעיף ס"ז) אלא שבהיתר הריצה יש הפרש בין רה"ר לכרמלית, שבה"ר היתר הוא רק מבעו"י, וזה שייך דוקא באם יצא מבעו"י היינו אופן הא' ואופן הג' שבחלת סעיף י"ז (כי מה שכתוב באופן הג' ואח"כ שכתו להצניעו עד שחשיכה הוא לאו דוקא כי ה"ה אם שכתו להצניעו עד מעט קודם שחשיכה, ואין לו מקום להצניעו), ובכרמלית היתר הוא גם לאחר שחשיכה ושייך בכל הג' אופנים שבחלת סעיף י"ז.

ב. ומבלי להכנס לפרט מדוע א"א לפרט דסעיף הי"ז מיירי רק ברה"ר אמיתי, אין סובן מה הואיל (בגליון קכ"ג או"ד) בזה, כי לפי זה הרי

אדרבא גם באפשר לשמור ברה"ר שלנו מותר לרוץ לביחו, היינו באם הוא כבר עומד מותר דוקא כדלא אפשר להביאו פ"פ מר' אמות, ובאם הוא באמצע הליכתו מותר לרוץ גם באפשר להוליך פחות פחות מד' אמות.

מבלי להכנס אם סי"ז מיירי באם הוא עומד. אבל בנוכח באמצע הליכתו גם ברה"ר גמרה מותר וצריך לרוץ, או שסעיף י"ז מיירי גם בנוכח באמצע הליכתו (מבלי להכנס לפרט מדוע א"א לאמר כן) שאסור לרוץ ברה"ר גמרה באם יכול להוליך פחות פחות מד' אמות (הגם שא"א לשמרו ברה"ר). אבל כ"ז הוא ברה"ר גמרה אבל בכרמלית הרי סומך לפי זה על הס"ז דגם באפשר לשמרו מותר להביאו לביחו (שהרי לפי זה גם סי"ח מיירי ברה"ר גמרה ולא כתב שה"ה בכרמלית כמו שכתב בס"ז) ועם היות שרבינו לא סבירא לי' כהפרמ"ג (א"א סקי"ח) דברה"ר שלנו מותר לרוץ גם באם יכול להוליך פחות פחות מד' אמות, אבל כ"ז הוא באם כבר עומד, אבל בנוכח באמצע הליכתו. שזה נזכר לפי דבריו בס"ז, הלא זה מיירי ברה"ר גמרה, וגם בזה לא כתב רבינו שהוא הדין בכרמלית כמו שכתב בסעיף ס"ז.

הרב שלום סאראזאנו
- ברוקלין נ.י. -

ג. בשו"ע ארבוה"ז סי' רצ"ר סעיף א' כתב שתקנה חכמים כחפילה היחה רק להבדיל כתפילה, מפני שהיו דחוקים בעיני ולא הי' להם במה לקנות יין, והתקנה היחה לאומרה בכרכח חונן הועת, שע"י הדעת יודע להבדיל בין קודש לחול, ועוד מפני שאסור לתכוע צרכיו כמ"ש קודם הבדלה, לכן מבדילין קודם הבקשות בשמו"ע - בברכת חונן הדעת -

- וכשהעשירו תקנה על הכוס וכשחזרו והעניו חזרו ותקנה בחפילה - וכרי שלא תהא מטולמל כתפילה לכוס ע"י עושר ועוני - תקנה בשתייהן.

וא"כ כשהעשירו (קודם תקנה אמירת שתייהן) היו מבדילין על הכוס בלבד - ולכאורה אין הם מחפלים ערבית בלי הבדלה בו, הא אסור לחבוע צרכיו כמ"ש קודם הבדלה. ואפשר שיו"ל שכשהעשירו הכריחו על הכוס קודם מעריב, וא"כ הבקשות היו כבר לאחר הבדלה.

שלום משה פלטיא-ל

ח ט י ד ו ת

ז. בד"ה להבין ענין שמח"ח ש.ז. (הנחת הח') ע' ג' וז"ל: "וידל, שענין החשובה שייך גם בצדיק אמיתי, כי ע"י שמחבונן ברוממות הא-ל כו' ...ה"ה יודע שהוא נמצא עדיין במקום רחוק, וע"י היגיעה בא לירי מציאה כמאמר יגיעת ומצאתה"...

ולהעיר מהמבואר בד"ה החלצו חנו"ס ע' ס"ד סעי' י"ג וז"ל: "ובפרט כשמחבונן בגדלות ורוממות הא"ם שלמי אמיחה עוצם גדולתו ורוממותו גם העבודה האמיחיה היא כלא ממש ואדרבה לחסא יחשב כו'...וכדוגמא כזאת יובן למע' שלפי עוצם גדולת ורוממות הא"ם אשר אין חקר לגדולתו כלל הרי גם עבודת הצדיקים הנוחר גדולים אינו בערך עוצם גדולתו כלל כו'..."

* * *

בד"ה הנ"ל ע' ז' מבאר שע"י הריקוד הרגלים ישנו יותר כח המס"ג מהראש ועי"ז נעשה באופן של פשטות חד עם הקב"ה דירה לו יח' בתחתונים. ועוד שע"י ריקוד הרגלים הוא מגבי' גם את הראש וכל הענינים שבנחיים.

ואואפ"ל ע"ר המבואר בכמה דרושי דא"ח ושיחות כ"ק אדכו"ר שלי"ם א' שע"י הענין בנחאוה להיות לו יח' דירה בתחתונים עי"ז נפעלו עלי' בטעמי הבריאה שכל א' מהם מרגיש ענין אמיתי בהבריאה דצ"ל בנין

דישטודען ביי, וצ"ל לגלות שלימות כוונתו וכו'... ועיין בספר הערכים חב"ד כרך ג' ערך אוא"ס (ו) הערה 17.

חיים יעקב דלפיין
ישיבת אור אלחנן חב"ד
- ל.א. קאליפורניא -

ש י ח ו ח

ח. בענין שאילה גשם בצד הדין שבעולם נמצא באחרונים שלש שיטות בשערים מצויינים בהלכה סי' י"ט ס"ק ג'.

א) להזכיר גשם בברכת מחיה המתים ולשאול גשם בברכת השנים מניסן עד תשרי דהיינו החורף דכאן כמו שאנחנו צריכים (דעת השואל).

ב) לשאול גשם בברכת שומע תפילה מניסן עד תשרי דהיינו החורף דכאן (דעת זורת חיים).

ג) להזכיר גשם ולשאול גשם מחשרי עד ניסן דהיינו הקיץ דכאן כמו מנהג כל העולם (דעת ר"י אלחנן מאונא).

ובהתוועדות ס"ו באב אומר כ"ק אר"ש בשיטה הראשונה ובהתוועדות דר"ח חשוון (ולפי זיכרוני גם בר"ח אלול) הירץ גם השיטה השלישית שלא ישנו מנהגם למען השלום, שאין ספק שהוא ס"ע מן התורה לכל הדיעות כיון שיש זהה מחלוקה באחרונים.

ולעניות דעתי אפשר לומר שזה באמת מחלוקה ראשונים: רש"י, רמב"ם, רא"ש, ספ"ק שנה.

בשנה העניית רף י' ע"א: שואלין את הגשמים רבן גמליאל בשבעה בו ט"ו יום אחד החג כרי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת (רש"י כלומר קודם ביאת המים לנהר פרת שהוא רחוק יותר).

גמ' א"ר אליעזר הלכה כרבן גמליאל. חניא חנניה אומר ובגולה עד ששים בחקופה (רש"י ובגולה אין שואלין עד ששים בחקופה לפי שהוא מקום נמוך ואין צריכים מטר כל כך - ורש"י בסוף הסוגיא ובכל בגולה כחון שאינן צריכין לגשמים אין שואלין עד ס' לחקופה תשרי וכן אנו נוהגים שכל פנהגיננו אתה כנוי בכל עכ"ל.

הרמב"ם בפירושו התעניות הלכה כרבן גמליאל וכל זה כארץ ישראל ובארצות הרמה לה... ומה שהוא קרוב לאוירה אבל בשאר ארצות השאלו בזמן שהמטר טוב והגון באותו המקום ונחן אותו הזמן כאילו הוא שבער כבר חשוון... כי יש ארצות לא יתחילו בהם הגשמים אלא מניסן וארצות שיש בהם במר חשוון הקיץ והגשמים אינם להם טובים אלא מכיהין ובאכרין והיאן ישאלו אנשי זה המקום גשם במר חשוון הלא זה מן השקר ואולת וכל זה דבר אמותי וגלוי עכ"ל.

כנראה ברור ככוונת הרמב"ם על צד הרומי של העולם שבחודש כר חשוון מתחיל הקיץ ובחודש איויר מתחיל החורף, ואז מתחיל הגשמים, וע"ז אמר הרמב"ם שכל ארץ ישאל כצורך מקומו וכמו כן כוונתו גם כן על ככל ששוכן בבקעה שאין צורך להרבה גשם מאחרים בשאילה גשם כפי הצורך דהיינו עד ס' אחר החקופה.

אבל מרש"י הנ"ל משמע שכל חוץ לארץ (כולל צד הדרומי) נגדרים אחר מנהג בניי בכל ושואלים ס' אחר החקופה.

אבל הרמב"ם ביר החזקה הלכות תפילה פ"ב הלכה ס"ז וז"ל: משבעה ימים במרחשון שואלין את הגשמים בברכת שנים כל זמן שמזכיר הגשם במה בריים אמורים בארץ ישראל אבל בשנער ובסוריא ובמצרים ובמקומות

המכוונת לאילו והדומין להן שואלין את הגשמים ביום ששים אחר תקופת תשרי (הל' י"ז) מקומות שהן צריכים לגשמים בימות החמה כגון איי הים הרחוקים שואלין את הגשמים בעת שהן צריכין להן בשומע תפילה עכ"ל. דברי הרמב"ם נראים כסותרים זה את זה כפירוש המשניות כתב ובשאר ארצות צריכה להיות השאלה בזמן שהם צריכים לגשם באותו הארץ ויעשו אותו הזמן כאילו הוא ז' במרחשון אלמא שואלין בברכת השנים ובחיבורו כתב שאיי הים שואלים בשומע תפילה. כן שאל הב"י בסור או"ח סי' קי"ז ובספ"ק משנה שם בשם הרא"ש בתשובתו כלל ד' חשובה עשירות.

מקור דברי הרמב"ם הנ"ל שאיי הים שואלים בשומע תפילה העניית דף י"ד ע"ב שלחו לי' בניי נינוה לרבי כגון אנו דאמילו בחקופה חמוז בעינן מיטרא היכי כיתידים דמינן או כרביס השואל צרכיו בשומע תפילה...).

מקור דברי הרמב"ם הנ"ל שאיי הים שואלים בשומע תפילה העניית דף י"ד ע"ב שלחו לי' בניי נינוה לרבי כגון אנו דאמילו בחקופה חמוז בעינן מיטרא היכי נעביד כיתידים דמינן או כרביס דמינן. כיתידים דמינן ובשומע תפילה (רש"י אכרינן לשאילה מסר כיחיד השואל צרכיו בשומע תפילה...).

או כרביס דמינן ובברכת השנים. שלח להו כיחידים דמינן ובשומע תפילה.

וחידן הרא"ש שהמדקדק בדברי הרמב"ם ימצא מכוונים כי בפירוש הכספה כתב ארצות לפי שיש חילוק בין ארץ ישראל לכל לענין שאלה והזכרה מזה נלמד שאין נקראים רבים אלא ארץ ואותם הם שאומרים בזמן הצריך להם שאלה בברכת השנים אבל בחיבורו כתב מקומות שהם צריכים גשמים בימות החמה כגון איי הים ואינם נקראים ארץ בפני עצמם הלכך ביחידים דמו ובשומע תפילה. עכ"ל.

היוצא מזה שכל ארץ ישאל כפי הצורך באותו מקום. כשא"כ דעת רש"י שכל הארצות חוץ מארץ ישראל ישאלו ס' אחר התקופה. מפני שכל מנהגינו אחר בניי בכל הם.

וע"ז אמר הרא"ש (תענית פ"א אות ד') ותמה אני למה אנו נוהגין כבניי גולה בהא נהי דש"ס שלנו בבלי [רא"ש בתשובה הובא כב"י] ואנו כל מילתא אזלינן בתר חכמיי בכל, היכא דמליגי אהדדי חכמיי בכל וחכמי ארץ ישראל דהלמוד בבלי חשבינן עיקר. הני מילי ברבר איסור והיחר ותיוב ופסור וסוכאה וטהרה אבל דבר שתלוי בארץ למה ננהוג כפוחם אם בכל היתה מצולה ולא היתה צריכה למים (אבל) כל הארצות הם צריכות למים במרחשון ולכה נאחר אותו עד ס' יום בחקופה ולמה לא נעשה כמשנחינו [בתשובה הנ"ל] כיון שאין בו שינוי לעבור על דברי תורה ראוי ללך אחר השנים והמקומות והזמן, דבכל שוכנת על מים רבים ולא צריכים גשמים עד ס' לחקופה או הי' זמן הזרע מאוחר בבבל, אבל בארץ אשכנז שזמן הזרע הוא כחצי תשרי ואילך הדבר ידוע שאם לא ירדו גשמים סיד אחר הזרע שהוא מתקלקל העופות ועכברים יאכלוהו כולו לפי לא נעשה כבניי ארץ ישראל ששואלים הגשמים בז' במרחשון כר"ג, כי ברבר זה אין מחלוקת בין בניי בכל ובין ארץ ישראל שיתנו אילו טעם לדבריהם שראוי לעשות כך ואילו נותנים טעם שראוי לעשות כמותן אלא שבבבל היו עושין כפי הצורך להם. והמקנה שנשים בארץ ישראל כפי הצריך להם [ובפרוביניצא ראייתו שהיו שואלין את הגשמים במרחשון ויישר מאד בעיני עכ"ד. (אדמו"ר הזקן בשולחנו שם) וכן בכל ארץ שהיא רחבת ידיים ראוי לעשות בה כפי הצורך לכולה אפי' לשאול גשמים בימות החמה אם צריכים לכולה אבל מקומות הצריכים גשמים בימות החמה ואינם נקראים ארץ בפני עצמם כיחידים דמי ושואלים בשומע תפילה שהיא טקום שאלת כל צרכיו של אדם. אבל בברכת השנים אינו רשאי לשנות מסבב הציבור מפני צורך עצמן ולשאול מטר בזמן שהוא מדיק לרוב העולם).

אבל בקרבן נתנאל שם אות ד' פ"ב בכל מדינות הללו לא נוהגין כוונה עכ"ל וכן כתב הרא"ש שלא נחקלנו דבריו (מחצית העקל סי' קי"ז

ס"ק ד') ולכן פסק הב"י בס"י קי"ז סעי' ב' יחידים הצריכים למסר בימיה החמה אין שואלין אותו בברכת השנים אלא בשוכע הפילה ואפילו עיר גדולה בניגור או ארץ אחת כולה כמו ספרד בכללה או אשכנז בכללה כיחידים דמו ובשוכע הפילה ובסעי' א' כתב מתחילין לשאול מסר בחוץ לארץ בהפילה ערביה של יום ס' אחר הקופת חשרי ובארץ ישראל מתחילין לשאול מלייל ד' במחשוקן. דהיינו בדעת רש"י שכל חוץ לארץ נגזר אחר בני ככל ואם ארץ אחד צריך מסר כיחידים דמו ושאלו בשוכע הפילה.

מיהו בדיעבד סמן הב"י על הרא"ש שאם ארץ אחת הצריכה מסר בימיה החמה וטעה בה כיחיד ושאל מסר בברכת השנים (אם רצה) חוזר ומתפלל בלא שאלה בברכת השנים (אבל אינו מחויב לחזור כלל).

מכל זה יוצא לנו שלשיטת הרא"ש ולפירושו גם שיטת הרמב"ם צד הדרומי של העולם שזה כמה ארצות ישאלו בזמן הצריך להם. דהיינו מניסן עד חשרי (הפוך מא"י) בברכת השנים.

ולשיטת רש"י צד הדרומי של העולם הרי הוא בכלל חוץ לארץ ונגזר אחר כנהג בני כבל. ואולי יש לומר דבצד הדרומי של העולם גם רש"י יודה לדברי הרא"ש. שכתו חולקין הן ברעתן על ארץ אחד אבל כמה ארצות שהוא חצי כדור הארץ אף רש"י יודה לדעת הרא"ש. אבל קשה לחלק בדעת רש"י כיון שסברת רש"י שאנן בחר כנהג בני כבל אזלינן ולא אזלינן בחר צורך הגשם א"כ קשה להכדיל בין ארץ אחד לצד הדרומי של העולם. וכן מוכח משו"ע אדכו"ר הזקן. כדלהלן.

הרב יוסף יצחק פייגעלסאק
ר"ם בישיבה מחנה ישראל
- פטרופאפאליס בראזיל -

ש ו נ ו ח

ס. הנני פונה בזה למערכת הערות וביאורים אהלי תורה, לברר ע"י הגליון שלכם הענין שעלה על השלחן בהשגת"פ, שאחד ישב אצלי בערב ש"ק אחר סנהד והעביר הסדרה ואחר שבמר אמר מזמור שיר ליום השבת ואמרתי לו שמדומה שבערב ש"ק אומרים ד' מלך, ואמר שהיות שעכשיו כבר שבת לכן אמר כנ"ל.

ואח"כ כשרציתי לברר הענין וחפשתי בספרי ההלכה וספרי המנהגים הידועים ולא מצאתי שום דבר עד"ז, ואח"כ כששאלתי לזקני אנ"ש רובם אכרו לי שאינם יודעים כזה, רק א' (הוא הרב"ג שי' גאראדעצקי) אמר שהוא יודע מזה ואינו זוכר המקור. ואח"כ הראה לי בחק לישראל כתוב בזה הלשון: אחר שניים בקרא ואחר ההפסדה ואחר אמירת ד' מלך או מזמור שיר, ור' מלך. יצ"ח דברו וכו'. ואינו מביא שום מקור לזה.

ובכן הנני פונה לכל מי שיודע המקור להשיב ע"י הגליון וזכות הרבים תלוי בו.

כן רצוני לברר בענין מה שאומרים (לסגולה לאריכות ימים) פסוק ואברהם זקן כר"ח אחר הלל שכובא בפסקי רבנו הזקן בסידורו. האם אומרים אותו מיד אחר הלל קודם קריש או שאומרים אותו לאחר קריש.

הרב מיכאל ליפסקער
- ברוקלין נ.י. -

הערות ללוח היום יום (הש"ג - חשט"ג שנת הארבעים)

י. כ"ז אדר א' "אאמו"ר אמר: אמה איז דער ררך הטיצוע, א נסי' לימין אויף מחמיר זיין אויף זיך און געפינגען אין זיך חסרונות,

אדער עניני עבירות, וואס ניס ווי דער אמה איז, אדער א נסי' לסמאל, מקיל זיין זיך, מכסה זיין אייגענע חסרונות, אדער מקיל זיין אין עניני עבודה מצד אהבת עצמו, זיינען ביידע פאלשע דרכים.

להעיר הל' ערכין (חריפות) (בסיום וחום שלו). פ"ח הי"ב: לעולם לא יקריש אדם ולא יחרים כל נכסיו... שלא ינדור אלא כראוי לו.

ב' אדר ב' "הברכה צריכה לאיזה דבר שחאזו בו, וכמו המסר על שדה חרושה וזרועה, או היורה ומלקוש על תבואת השרה והכרם. אבל בשדה בור לא חרושה ולא זרועה, אין המסר יורה ומלקוש מביאים תועלת."

כנראה שבא בהמשך ליום שלפנ"ז (ומקדנו... רשוי') שנהמסך לזה אומרים: "לברכה" וע"ז באה ההמשך ש"הברכה צריכה לאיזה דבר" כו'.

ועפ"ז י"ל הקשר ושייכות דיום ג' אדר שני (עד "מהוחו"). והיינו בהמשך לשדה חרושה וזרועה באה ההמשך היאך שזהו בעבודת השם חרושה וזרועה - שינוי המדות.

והנה שייכות הפתגם דיום ב' אדר שני להתחלת אדר יומתק ע"ס מ"ש בטשנה שקלים פ"א מ"א בא' באדר מכריזין על הכלאים כו'. ומפרשים המפרשים שאז הוא זמן זריעה. ועפ"ז יומתק השייכות דשה חרושה וזרועה להתחלת אדר.

והנה בהמשך לספר "הפלאה" ברמב"ם באה ספר "זרעים". והיות שם הספר הוא "זרעים" לכן י"ל שזהו תוכן הפתגם דיום ב' אדר שני - זרעים. (ג' אדר שני - חרישה וזריעה בעבודת ה'). ואח"כ כאם הימים (הפתגמים) שלאח"ז (- הלכות בספר זרעים):

ה' אדר שני "לימוד הנגלה לימוד החסידות ועבודת בעול, כולם כאחד מוכרחים המה".
הל' כלאים.

ח' אדר שני "אאמו"ר כותב כאחד ממכתביו: טובה פעולה אחת מאלף אנהות". - הל' מתנות עניים.

ט' אדר שני "גודל התשוקה להתקשרות, יכול להשביע". - הל' מתנות עניים (אכיון, חאב לכל דבר).

י' אדר שני "סרס הנסיעה ממקום מדרו יסר א חסידישען פארבריינדען, ויקבל ברכה הפריזה מחבריו הטובים, וכמאמר הידוע: חסידים זענענען זיך ניס, ווייל מען סאהרט זיך קיינמאל ניס סאנאנדער, וואו מ'איז - איז מען איין משפחה."

תונגענין הג"ל (הלכות מחנות עניים).
מפסיק בעניני הסדרה וימי הפורים

הרב מיכאל אהרן ועליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

יהי רצון אשר השם יתברך יחזק בריאותו
ויאריך ימיו ושנותיו בטובה ומתיקות

ויצליח בהצלחה רבה ומופלגה בכל עניניו ופעולותיו הק'
וינהיג את כל ישראל ואת אנ"ש בפרט
בהצלחה מרובה ויוליכנו קוממיות לארצנו נא

נרמס ע"י

הת' שלום דובער שיחי' קרנר